

SAMOSTALNOST STAREŠINE

U sovjetskom listu *Красная звезда* pokrenuta je početkom ove godine — kroz veći broj članaka — interesantna diskusija o samostalnosti starešina u rukovođenju jedinicama, ili bolje rečeno, o izvesnim negativnim pojavama u tome, prvenstveno u mirnodopskom periodu. Završnu reč diskusiji dao je maršal Sovjetskog Saveza A. Grečko, čiji je članak¹ i uzet kao osnova ovog prikaza.

Osvrćući se na navedenu diskusiju, autor — maršal Grečko ističe u uvodnom delu da to pitanje nije novo. Protekli rat je potvrdio da je uspeh na bojištu pripadao onim jedinicama na čijem su se čelu nalazile energične, inicijativne i odlučne starešine koje se nisu bojale da prime odgovornost za odluke donete u toku boja.

Jedinstvo u komandovanju i, s druge strane, samostalnost starešine dobili su poseban značaj u savremenim uslovima. To proizlazi iz toga što je savremena armija opremljena moćnom tehnikom, dok su borbena dejstva svih vidova i rodova primila veoma brz, krajnje napregnut i visokomanevarski karakter. Motostreljačke i tenkovske jedinice, na primer, a pogotovu vazdušni desanti, često će dejstvovati bez tesnog sadejstva i odvojeno od ostalih trupa. U takvim uslovima starešina neće uvek biti u mogućnosti da se posavetuje sa pretpostavljenim, već će biti prinuđen da se oslanja samo na svoje rasuđivanje.

Međutim, praksa pokazuje da se prava starešina mestimično ograničavaju. Posebno se to odnosi na prava komandira vodova i četa, komandanata bataljona i njima ravnih starešina, a ponekad i komandanata pukova. Pretpostavljeni često dovode potčinjene oficire u takve uslove koji im onemogućavaju da potpuno izraze inicijativu i samostalnost. Ovaj problem zahvata pretežan deo uvodnog članka na osnovu kojeg je i pokrenuta čitava ova diskusija, a i članaka većine autora koji su u njoj učestvovali.

Autor uvodnog članka² i neki drugi učesnici u diskusiji ističu da je, u nizu vojnih problema koji se postavljaju danas, pitanje samostalnosti starešine iskrslilo u prvi plan. Naime, taj problem je istakao savremeni boj. Međutim, oni navode da se rad starešine često sputava mnogobrojnim narednjima i naredbama. Na taj način se njegova prava izložena u pravilima bitno menjaju, zbog čega i iskusni starešina gubi samostalnost jer je postavljen u određene okvire i prinuđen da radi samo onako kako mu se propiše.

Odgovarajući na ovo pitanje, maršal Grečko ukazuje na to da je vojnički život specifičan i regulisan pravilima i da se to ne može izbeći. Među-

¹ Маршал Советского Савеза А. Гречко: „Командирская самостоятельность“, Красная звезда од 27. априла 1966. год.

² Потпуковник авијације П. Трофимов: „Усеченная самостоятельность“, Красная звезда од 18. јануара 1966. год.

tim, pravila ne isključuju već, naprotiv, pretpostavljaju samostalnost, inicijativu i stvaralački odnos starešine prema radu. Za osudu je, pak, praksa da se pravila zamenjuju raznim naređenjima i naredbama koji ih u stvari dupliraju, a često i izopачuju pojedine njihove odredbe.

Težnja za izdavanjem mnogobrojnih naređenja proizlazi otuda što pojedine starešine nastoje da se, za svaki slučaj, same ograde. Na primer, ako se u jednom bataljonu dogodi neki prestup koji je, po propisima, ovlašćen (nadležan) da raspravi i preduzme odgovarajuće mere jedino komandant bataljona, normalno je ako se na tome i završi. Međutim, događa se da iz pretpostavljenog štaba obavezno pristigne naredba kojom se propisuju mnoge mere koje treba sprovesti u bataljonu i, po pravilu, na kraju još dostaviti i pismen izveštaj o izvršenju ove naredbe. »Ne, to nije dobar metod rukovođenja«, ističe maršal Grečko. Ne treba ići linijom »piskaranja«, već kod oficira razvijati osećanje odgovornosti za službene obaveze i pružati im mogućnosti da sami rešavaju pitanja koja ne dosežu do kompetencija pretpostavljenog; inače, nema stvaranja odlučnog i samostalnog starešine.

Mnogi učesnici u diskusiji, smatra maršal Grečko, opravdano ukazuju na to da se samostalnost starešine najčešće krnji izvesnim tutorstvom starijih nad mlađima. Pojedine pretpostavljene starešine, čak i bez ikakve potrebe, upliću se u nadležnost potčinjenih oficira, obavljajući njihove dužnosti. Oni to, svakako, čine dobronamerno — kako bi pomogli potčinjenima i svojim prisustvom uticali na kvalitet izvršavanja raznovrsnih zadataka. To nije loše, ali u tome treba imati meru. Ako pretpostavljeni podražava suflera, bez čijeg uticaja potčinjeni ne može ni da mrdne, i još gore — ako zamenjuje mlađeg, obavljajući njegove poslove, od takve »pomoći« je više štete nego koristi. Neprekidno i najmanje tutorstvo umanjuje autoritet starijih i navikava mlađe da se uvek uzdaju samo u sugestije, što se štetno odražava na formiranje starešinskih osobina.

Da bi potkrepio prethodno izlaganje, autor navodi konkretan primer. Jedan puk je bio razmešten u neposrednoj blizini pretpostavljene komande. Gotovo svakog dana tamo su odlazili, radi kontrole i pomoći, oficiri iz pretpostavljenog štaba. Međutim, bez obzira na toliku pažnju, u jedinici nije išlo sve glatko. Drugi, pak, puk bio je dislociran daleko od komande i pretpostavljeni su retko u njega navraćali. Ipak, pri proveru se pokazalo da su tamo obuka i bojeva gotovost bili na visini. Razloga za ovo može biti više, mada autor smatra da je jedan od najverovatnijih sledeći: u prvoj jedinici komandant bez nužde radi pod nadzorom i tutorstvom, vezanih ruku i nogu; međutim, komandant druge jedinice oseća punu odgovornost za stanje stvari, nad njim nema tutora, on stvaralački rešava sve iskrsele probleme.

Iz izloženog autor izvlači zaključak da se u odnosima prema mlađima ne treba pojavljivati kao staratelj, da ne treba preuzimati njihove funkcije, već u njih imati poverenje i razvijati njihovu inicijativu. Jer, ako se starešina navikne da radi samo po sugestijama starijih, tu se teško mogu očekivati dobri rezultati. U boju takav starešina je sklon da se izgubi, što vodi porazu.

U vezi sa potrebom razvijanja samostalnosti u radu starešina, mnogi učesnici u diskusiji su izrazili nedoumicu u neophodnost i korisnost čestih provera i kontrola koje se sprovode u jedinicama. Maršal Grečko se slaže s takvim mišljenjem i ističe da je gotovo postalo moda da se, sa razlogom ili bez njega, u jedinice upućuju razne komisije. Takva komisija radi čitavu

sedmicu, pa čak i više, i komandant je, prirodno, za sve vreme vezan za nju. Tek što se zatvore vrata za jednom, a već dolazi druga. I opet je komandant vezan. Tu nema ni rada ni uspeha.

Razumljivo, ne možemo se odreći provere jedinica, ističe maršal Grečko, jer ona omogućava da se stekne uvid u stanje u njima, da se na vreme uoče nedostaci i ukaže pomoć komandantu ako u nečemu greši — kako bi se popravio. No, pretpostavljene komande i štabovi ne treba u tome da preteruju, jer provera i kontrola ne smeju postati same sebi cilj.

Česta »najezda« onih koji proveravaju ne samo što odvajaju komandanta od rukovođenja jedinicama, već umanjuje njegovu odgovornost i pasivizira ga. On počinje da radi uglavnom po sugestijama i prestaje sam da rasuđuje, očekujući da će mu naredna komisija ukazati šta dalje da radi. Zato, broj komisija za proveru treba svesti na neophodnu meru, a proveru obavljati tako da se pri tome komandant ne sputava i ne ometa u obavljanju svojih neposrednih poslova. Inače provera i pomoć se pretvaraju u svoje suprotnosti.

Pomoć starijih potrebna je, pre svega, mladim oficirima, i tamo gde je pravilno usmerena oni brzo stiču samostalnost. Pretpostavljeni komandanti obično nastoje da, ne mešajući se u nadležnost potčinjenog, pomognu mu u pripremanju za zanimanje iz najvažnijeg razdela obuke, u izvođenju pokaznih vežbi ili uvežbavanju, u usvajanju iskustava iz rada istaknutih oficira itd.

Za proveru i ukazivanje pomoći pretpostavljeni obično određuje najiskusnije oficire iz svog štaba. Oni su dužni da svoj rad obavljaju tako da pri tome ne preuzimaju dužnosti komandanta čiju jedinicu proveravaju i da ne potkopavaju njegov autoritet, već da sva svoja zapažanja prenose isključivo preko njega — ističe maršal Grečko.

Jedan od učesnika u diskusiji je u svom članku izneo da samostalnost starešine ograničavaju i razne komisije koje se obrazuju u samoj jedinici za obavljanje raznovrsnih poslova. On predlaže da se takve komisije ukinu i da sve bude koncentrisano u rukama komandanta. Maršal Grečko se ne slaže s ovim predlogom pošto smatra da su takve komisije namenjene ne da ograničavaju rad komandanta, već da mu pomognu da što pravilnije rešava pitanja iz oblasti pojedinih specijalnosti. Takva komisija, pošto detaljno prouči neki problem, predlaže najcelishodnije rešenje, dok je donošenje konačne odluke o tome isključivo pravo komandanta.

U članku potpukovnika Trofimova i nekih drugih učesnika u diskusiji bilo je reči o ograničavanju inicijative potčinjenih. Po njihovom mišljenju, pretpostavljeni se ponekad mešaju u nadležnosti i odlučuju umesto potčinjenih, dok inicijativu često ocenjuju kao pojavu nediscipline.

Komentarišući ovo pitanje, maršal Grečko napominje da treba imati u vidu da se rukovođenje u vojsci zasniva na principu centralizacije komandovanja u rukama pretpostavljenog i širokoj inicijativi potčinjenih. On smatra da inicijativne akcije treba svestrano podržavati. Međutim, ispoljavanje inicijative nikako ne znači da treba delovati suprotno direktivama i naredjenjima pretpostavljenih, jer je anarhija u vojsci nedopustiva. Inicijativa starešine u boju izražava se u njegovom nastojanju da preduzima aktivna dejstva i u najsloženijoj situaciji, u njegovoj težnji da pronade najbolji način za izvršavanje zadatka koji je postavio pretpostavljeni, u spremnosti da primi na sebe odgovornost za smeće odluke.

»Prekor ne zaslužuje onaj«, navodi autor jednu odredbu iz borbenog pravila, »koji u nastojanju da uništi neprijatelja ne postigne svoj cilj, već onaj koji, plašeci se odgovornosti, ne preduzima dejstva i ne koristi sve snage i sredstva koja mu stoje na raspolaganju za postizanje uspeha u boju«. Ta odredba, ističe autor, aktuelna je ne samo u borbenoj situaciji, već i u svakodnevnom radu.

Može se postaviti pitanje kako da postupi starešina kada je pretpostavljeni svojom zapovešću ili naređenjem odredio način dejstva, a situacija se bitno izmenila i zahteva drugačiju odluku. U savremenom boju, ističe maršal Grečko, to će biti česta pojava. U tom slučaju starešina je dužan da dejstvuje saobrazno nastaloj situaciji, a o donetoj odluci, po sopstvenoj inicijativi, treba da izvesti pretpostavljenog čim se za to ukaže mogućnost.

Što se tiče propisanih prava i ovlašćenja starešine, u diskusiji je bilo oprečnih mišljenja. Dok su jedni predlagali da ih treba znatno proširiti, drugi smatraju da postojeća pravila i propisi pružaju komandantu dovoljno prava; sa ovim mišljenjem se slaže i maršal Grečko u svom članku. On, međutim, ističe da se tim pravima treba umešno koristiti, odnosno da treba razumno povezivati i pravilno primenjivati mere ubeđivanja i prinude, u čemu se najčešće i greši.

U diskusiji je bilo reči i o radnom vremenu oficira. Pojedini učesnici u diskusiji smatraju da u mnogim jedinicama to vreme nije regulisano. Lični planovi oficira se često narušavaju, a mnogi moraju da rade, tako reći, od ustajanja do povečerja.

Odgovarajući na ovo pitanje, maršal Grečko ukazuje na to da do preterane zauzetosti starešina dolazi u onim jedinicama gde ne postoji dobra organizacija rada, gde nema poverenja u mlađe starešine. Činjenica je da nije uvek moguće strogo ograničiti službeno vreme oficira i uklopiti ga u neke krute okvire. Međutim, treba učiniti sve da se, bez štetnih posledica po obuku, službena zauzetost oficira i ostalog stalnog sastava tako reguliše da oni imaju slobodnog vremena za individualni rad na proširivanju svojih znanja, za kulturno uzdizanje i lični život.

U stvari, u mnogim jedinicama ne preduzimaju se potrebne mere za regulisanje radnog vremena oficira. Događa se da se oficiri određuju za izvršavanje poslova koji nisu u njihovoj nadležnosti, preterano se angažuju na raznim sastancima, određuju se za vođenje vojnika, na primer, na kupanje, na rad itd. Iskustvo ukazuje na to da tamo gde je primerno regulisana služba — zna se i radni dan oficira. Ta stvar umnogome zavisi od komandanta puka, jer je on taj koji organizuje rad potčinjenih, odnosno rad u čitavoj jedinici, tako da oficiri mogu da uspešno obavljaju svoje dužnosti i da imaju dovoljno slobodnog vremena.

Radni dan oficira ne može se regulisati, ističe maršal Grečko, sve dok se uloga podoficira ne uzdigne na potreban nivo, dok se ne prekine sa tutorstvom nad njima i ne pokloni im se puno poverenje. Ove starešine — podoficire treba smelije angažovati u izvođenju zanimanja i u vaspitavanju i obučavanju vojnika. Tada će oficiri biti manje opterećeni, a podoficiri će se osećati pravim starešinama, odgovornim za stanje u jedinicama.

Što se tiče vaspitavanja i obučavanja mladih starešina u umešnom i samostalnom komandovanju, potpukovnik Trofimov navodi da starešine treba da stiču prva znanja i navike u vojnim akademijama. Međutim, u mnogima se tome poklanja malo pažnje. Pitomac na praktičnom radu često

ne poznaje ni suštinu veštine komandovanja. Ukoliko ga u školi nisu određivali za četnog starešinu ili komandira odeljenja, on probavi tri do četiri godine a da ni jednom ne oseti šta znači biti komandir. I dalje, u opisnoj oceni pitomaca, na završetku školovanja, o svemu se piše, ističe potpukovnik Trofimov, ali o njihovim starešinskim sposobnostima, o umešnosti za samostalno rukovođenje ljudima — ni reči.

Komentarišući ovu diskusiju, maršal Grečko se slaže s tim da se osnovne osobine starešine — budućeg oficira stiču u vojnim školama. Međutim, istinska samostalnost se postiže praktičnim radom u trupi. Život u trupi je najbolji univerzitet, gde oficir stiče starešinsku zrelost, volju i umešnost u rukovođenju potčinjenima i taj univerzitet ništa ne može zameniti.

Formiranje starešinskih osobina kod potčinjenih oficira umnogome zavisi od stila rada pretpostavljenih. Ukoliko se ovi brižljivo odnose prema potčinjenima, ne postavljaju im se kao tutori za svaku sitnicu, pomažu im da se izbave iz mogućih nepravilnosti, ne umanjujući njihova propisana prava, može se sa sigurnošću očekivati da će se takvi oficiri brzo snaći na dužnostima i steći neophodne starešinske osobine, između ostalih i samostalnost pri rešavanju najrazličitijih pitanja. I obratno, neprekidno tutorstvo, opominjanje i prekorevanje kada oficir nešto pogreši, i nevažavanje mišljenja potčinjenih, prirodno, stvara kod njih nepoverenje u svoj rad i bojazan da ne padnu u nemilost.

Da bi starešina stekao samostalnost, nastavlja maršal Grečko svoja razmatranja, treba mu je pružiti u granicama njegovih prava. Međutim, ima pretpostavljenih koji se ponašaju kao »vatrogasci« i čim se dogodi neka nepravilnost, odmah potrče tamo, opominju i kažnjavaju na sve strane i, na kraju, sami se prihvataju da poprave stanje. Potčinjeni starešina je za to vreme praktično odstranjen, za njega sve radi pretpostavljeni. U stvari, bilo bi normalno da pretpostavljeni, pošto razjasni slučaj, odnosno saslušajući mišljenje potčinjenog komandanta i proveri da li ono odgovara stvarnoj situaciji, naredi ovome da sredi stanje u svojoj jedinici.

Na kraju članka maršal Grečko iznosi da se za izgrađivanje potrebnih osobina kod starešina, među njima i samostalnosti, svestrano mogu koristiti praktična zanimanja, a posebno taktičke vežbe. Ako se starešini pruži mogućnost da na njima ispolji inicijativu i stvaralaštvo, može se sigurno očekivati da će steći baš one navike koje će se od njega zahtevati u ratu. Međutim, ima slučajeva da se baš obratno radi. Neki oficiri su isuviše privrženi shemama i šablonima i izvode vežbe kao po notama. Protiv šablona i površnosti treba se odlučno boriti, ističe autor, jer se svaka samoobmana skupo plaća u boju. Ako se želi istinski dobar starešina, treba ga staviti u složene okolnosti, učiti da ratuje protiv jakog i u taktičkom smislu promućurnog neprijatelja, pružiti mu mogućnost da sam rešava iskrse zadatke u obuci. Nije strašno ako pri tome i greši, jer lakše je grešku ispraviti sada — za vreme mira nego se bespomoćno »busati u prsa« u ratu.

G. V.

RAZVOJ VAZDUŠNOPOKRETNIH JEDINICA KoV SAD

Novija gledanja vojnih rukovodilaca SAD na fizionomiju mogućnih ratnih dejstava, posebno na mesto i ulogu kopnene vojske u njima, uslovlila su intenzivniji rad na povećavanju vatrenih mogućnosti, a naročito pokretljivosti i manevarskih sposobnosti jedinica. U uslovima lokalnih i ograničenih ratova, pre svega u protivgerilskim dejstvima, od brzih i efikasnih intervencija taktičkih jedinica često zavisi uspeh mnogih operacija. Gromazne i sporopokretne formacije, po mišljenju Amerikanaca, ne samo da usporavaju dejstva već mogu biti uzrok neuspeha, pa čak i velikih gubitaka.

Iskustva iz drugog svetskog rata i posle njega pokazala su da su oklopne i mehanizovane jedinice, i pored stalnog poboljšavanja njihovog kvaliteta, još uvek vrlo osetljive na iznenadna dejstva gerilskih snaga. Sadašnji rat u Južnom Vijetnamu potvrdio je ranija iskustva da u borbi protiv oslobodilačkih pokreta, opšta nadmoćnost i daleko kvalitetnije naoružanje i oprema jedne strane nisu realna merila i njenih mogućnosti, jer je ljudski faktor u borbi protiv tehnike uvek iznalazio lukavija rešenja.

Klasične vazdušnodesantne jedinice, čija se suština dejstva sastoji u nanošenju iznenadnih udara, i pored njihovog kvalitetnog poboljšanja, ipak ne mogu sasvim uspešno da rešavaju mnoge zadatke koje postavljaju savremeni uslovi. Prilikom upotrebe ovih jedinica moraju se rešavati mnoga složena pitanja a, pre svega, tajnost pripreme, obezbeđenje u toku leta, vatrene priprema po rejonu na kome se planira njihova upotreba, podrška u toku izvršenja zadatka i dr. Osim toga, posle svake vazdušnodesantne operacije potrebno je izvršiti pregrupisanje snaga, planirati i pripremiti naredne operacije, što sve zahteva dosta vremena. S druge strane, takvi desanti u uslovima izrazite neizvesnosti i brze promene situacije izloženi su uništavanju (najčešće po delovima) ili velikim teškoćama prilikom spajanja sa drugim jedinicama, odnosno povlačenja u polazne rejone.

Pešadijske jedinice, naročito veće, pre svega zbog znatno slabije pokretljivosti od neprijateljskih malih i lakopokretnih gerilskih jedinica, najmanje su u stanju da organizovano izvode uspešna protivgerilska dejstva.

Vojno rukovodstvo SAD — imajući u vidu situacije u kojima se traži što jednostavnije grupisanje snaga, zatim brzo prebacivanje jedinica (često manjih formacija ili privremeno formiranih borbenih grupa) sa jednog na drugi deo bojišta, velika manevarska sposobnost taktičkog karaktera i izrazita silina vatrenog udara u odlučujućim momentima — pristupilo je iznalaženju novih rešenja koja bi mogla da zadovolje pomenute zahteve. U vezi s tim, Generalštab KoV SAD je još 1962. godine, razmatrajući ovaj problem, formirao jedan poseban komitet na čelu sa tadanjim komandantom 13. vazdušnodesantnog korpusa generalom H. Hovce, sa zadatkom da svestrano razmotri koncepcije i doktrinu vazdušne pokretljivosti jedinica KoV i mogućnosti masovnijeg uvođenja avijacijskih sredstava (aviona i helikoptera) u organski sastav divizija i drugih jedinica.

Treba odmah istaći da je u vezi sa formiranjem tog komiteta došlo do bučnih diskusija i neslaganja između pripadnika RV i KoV u SAD. Vazduhoplovni generali su tvrdili da RV može da zadovolji sve potrebe KoV u pogledu taktičke podrške i vazdušne pokretljivosti njenih jedinica, dok su generali KoV, naročito trupni komandanti — pristalice nove doktrine, tvrdili da prilikom izvršenja svojih zadataka ne smeju biti ograničeni u avijacijskoj podršci i suviše zavisni od RV. Jednostavnije rečeno, komandanti jedinica KoV su stajali na stanovištu da u svojim rukama treba da imaju sva ova sredstva.

Posle svestranih studija, komitet generala Hovce je predložio da se, radi iznalaženja i praktičnih ispitivanja novih koncepcija vazdušne pokretljivosti, formiraju eksperimentalne vazdušnojurišne i vazdušnotransportne jedinice.

Vojno rukovodstvo je prihvatilo osnovne zaključke do kojih je komitet došao. Između ostalog prihvaćeni su stavovi da treba intenzivno otpočeti sa uvođenjem većeg broja aviona i helikoptera u organski sastav divizija, korpusa i armija, i to ne samo kao sredstava transporta već i borbenih mogućnosti. Isto tako usvojen je predlog o formiranju 11. eksperimentalne vazdušnojurišne divizije i 10. vazdušnotransportne brigade sa zadatkom praktičnog ispitivanja celishodnosti postojanja, opravdanosti namene i efikasnosti upotrebe specijalizovanih vazdušnopokretnih jedinica.

U vezi sa tim usvojenim zaključcima donesene su i konkretne odluke:

1) U svim divizijama ROAD-formacije formirani su avijacijski bataljoni čija je osnovna namena: vatrena podrška, avio-izviđanje i prebacivanje pojedinih delova borbenih bataljona vazdušnim putem sa jednog na drugi deo bojišta. Avijacijski bataljoni svih vrsta divizija (pd, od, md i vdd) imaju u svom sastavu štab i štabnu četvu, četvu helikoptera za neposrednu podršku i četvu helikoptera za opštu podršku — ukupno 4 izviđačka aviona, 10 izviđačkih helikoptera, 31 helikopter opšte namene i 10 bespilotnih izviđačkih letelica. Osim ovih avio-sredstava u sastavu avijacijskih bataljona, divizije u svom sastavu imaju još: u štabnoj četvi — 6 helikoptera, u izviđačkom bataljonu — 10 lakih izviđačkih helikoptera i 17 helikoptera za neposrednu borbenu podršku, u divizijskoj artiljeriji — 10 lakih izviđačkih helikoptera i 2 aviona za upravljanje artiljerijskom vatrom, i u komandi za pozadinsku podršku divizije — 1 helikopter opšte namene.

Za razliku od divizije *pentomic* formacije koja je imala svega nekoliko aviona i helikoptera, nova ROAD-divizija u svom sastavu ima ukupno 6 aviona i 95 helikoptera. Treba istaći da se, osim povećanja broja aviona i helikoptera u divizijama, posebna pažnja posvećuje daljem razvoju helikoptera kao borbenog sredstva; na njima se ugrađuje najnovije naoružanje, uključujući tu i raketno.

2) Formirana je 11. eksperimentalna vazdušnojurišna divizija. Prilikom donošenja odluke o formiranju ove divizije istaknuto je da njena formacija treba da bude prilagođena uslovima savremenog ratovanja i vojno-političkim obavezama SAD u raznim delovima sveta. U vezi s tim postavljani su zahtevi kako bi se postigli: visoka manevarska sposobnost jedinica i delova divizije, brzo grupisanje snaga i što jednostavnije zauzimanje borbenog poretka, jednostavno formiranje jurišnih vazdušnodesantnih borbenih grupa bataljonskog sastava, uspešnije organizovanje — u poređenju sa ostalim vrstama divizija — izviđanja i efikasnijeg borbenog obezbeđenja,

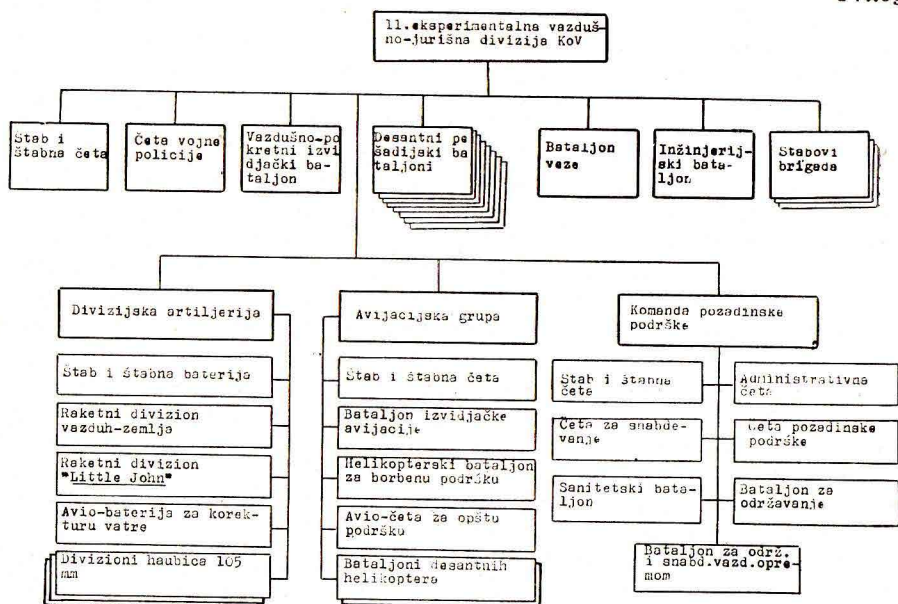
mogućnost jednovremenog izvođenja borbenih dejstava na više pravaca i u različitim rejonima, visok stepen nanošenja iznenadnih i silovitih udara.

Ukoliko eksperimenti sa ovom divizijom zadovolje i opravdaju zahteve, ona će moći uspešno da dejstvuje u raznim vrstama ratova i na svakom zemljištu, a posebno bi se mogla efikasno upotrebiti na bokovima i spojevima, za iznenadne udare po osetljivim neprijateljevim rejonima, za blagovremeno i uspešno dejstvo protiv neprijateljevih vazdušnodesantnih jedinica, kao rezerva sa visokim taktičko-operativnim mogućnostima i sl. Pored toga, posebno se naglašava mogućnost njenog efikasnog dejstva protiv gerilskih snaga.

U osnovi ova divizija je namenjena za nanošenje iznenadnih udara i uništavanje neprijateljskih snaga, a ne za zauzimanje i držanje zemljišnih objekata ili određenih rejona. Američko vojno rukovodstvo predviđa da će »vazdušnojurišne operacije«¹ biti kratkotrajne, zbog čega jedinice ovakve divizije moraju biti osposobljene za brzo pregrupisanje i preuzimanje novih zadataka.

Izvođenje kratkotrajnih dejstava i blagovremeno prebacivanje jedinica za napad na nove objekte pružaju mogućnost vazdušnojurišnim jedinicama da svojom aktivnošću ne dozvole neprijatelju da se sredi i preuzme inicijativu. Na taj način one mogu neočekivano da nanose seriju jednovremenih udara što je konačno i u skladu sa principima upotrebe nuklearnog oružja.

Prilog I

Vazdušnojurišne jedinice mogu dobiti zadatak zauzimanja i držanja pojedinih zemljišnih rejona samo u slučaju kada se ukaže hitna potreba za

¹ Pod tim terminom Amerikanci podrazumevaju vazdušnodesantne operacije u kojima jedinice koje učestvuju u izvršenju desanta sopstvenim avio-sredstvima istovremeno vrše i neposrednu vatrenu podršku, i to u svim fazama izvođenja operacije.

sprečavanjem izvlačenja neprijateljskih snaga na određenim linijama. I u tom slučaju one odmah posle izvršenog zadatka napuštaju zemljište, primaju nove zadatke, vrše pregrupisanje ili prelaze u rezervu radi popune.

Po mišljenju Amerikanaca, organizacija eksperimentalne vazdušnoju-rišne divizije (*prilog 1*) potvrdila je, za vreme njenog trogodišnjeg postojanja (1963—1965), opravdanost orijentacije na formiranje specijalnih vazdušnopokretnih jedinica. Za vreme praktičnih vežbi sa jedinicama svih stepena (četa, bataljon, brigada ili kombinovane borbene grupe) pokazalo se da u uslovima sve većih mogućnosti vođenja lokalnih i ograničenih ratova, pri čemu protivgerilska dejstva predstavljaju najozbiljniju slabost klasičnih formacija, treba imati takve jedinice koje će biti u stanju da preuzmu na sebe mnogobrojne zadatke koje pešadijske, mehanizovane, oklopne ili vazdušnodesantne jedinice nisu u stanju da izvrše. Međutim, posle niza dvostranih vežbi, uočene su kod ove divizije i mnoge slabosti. Pored ostalog, ispostavilo se da je i ova formacija glomazna i da njena pokretljivost na zemljištu nije mnogo veća od one ostalih jedinica KoV. S druge strane, prezasićenost teškom opremom umnogome je otežavala njeno prebacivanje vazдушnim putem, naročito na samom bojištu.

3) Uporedo sa formiranjem nove eksperimentalne vazdušnoju-rišne divizije, formirana je i 10. eksperimentalna vazdušnotransportna brigada kojoj su određena dva osnovna zadatka: prvi, da sa postojećim avio-transportnim sredstvima obezbedi blagovremeno prebacivanje taktičkih grupa i potrebne količine ratnog materijala u kritične rejone radi ojačavanja određenih grupacija; drugi, da pruži pozadinsku podršku diviziji kada ona izvodi borbena dejstva na zemljištu gde je otežano snabdevanje korišćenjem postojeće komunikacijske mreže. Razmatrajući ove zadatke, brigadni general B. Piket, načelnik štaba komande za borbeni razvoj KoV SAD, smatra da 1945. godine general Paton ne bi došao u situaciju da zbog snabdevanja uspori napredovanje — da je imao jednu takvu avio-transportnu brigadu kojom bi podržao nastupanje 3. armije prema Sigfridovoj liniji.

Sastav eksperimentalne brigade je sledeći: štab i štabna četa (1 avion U-8 i 2 helikoptera UH-1B), jedan helikopterski bataljon (3 helikoptera UH-1B i 32 helikoptera CH-47), jedan avio-bataljon (3 aviona UH-1B i 80 aviona CV-2) i bataljon za održavanje avijacijskih sredstava. Ukupno brigada u svom sastavu ima 130 aviona i helikoptera i 3.540 ljudi.

Sumirajući, s jedne strane, dobre i loše strane stečenog iskustva sa novim formacijama a, s druge, loša iskustva iz rata u Vijetnamu koja su potvrdila da se postojećim formacijama ne mogu izvoditi uspešna protivgerilska dejstva. došlo se do zaključka da je neophodno, odbacivanjem svih loših strana 11. vazdušnoju-rišne divizije i 10. vazdušnotransportne brigade, usvojiti potpuno novu formaciju divizije — koja je dobila naziv vazdušno-pokretna divizija (*Air Mobile Division*).²

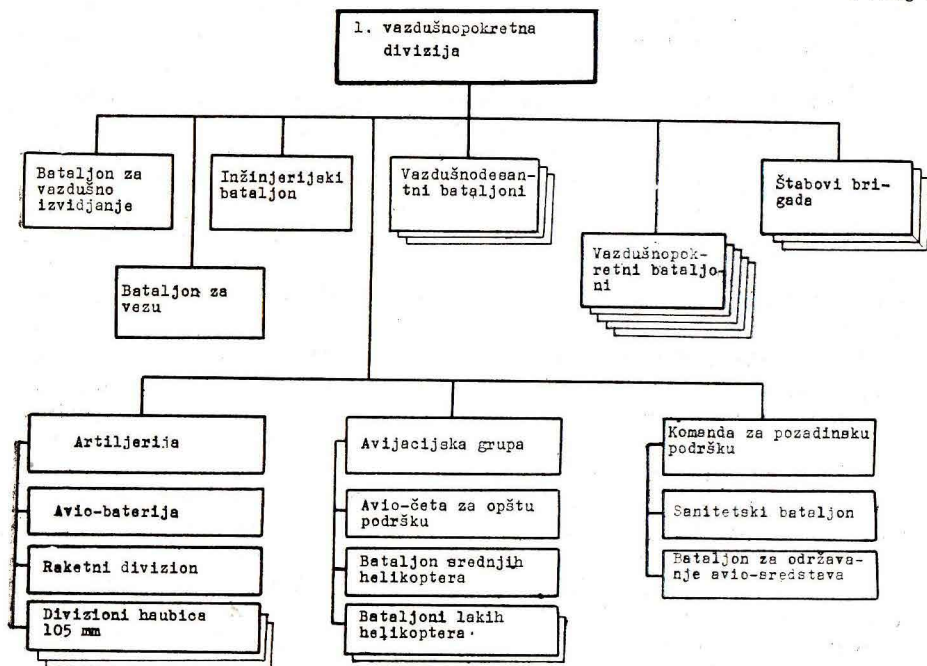
Odluka o formiranju 1. vazdušnopokretne divizije (*1 st Cavalry Division — Airmobile*)³ donesena je sredinom juna 1965. godine. Tom prilikom je ministar odbrane SAD Maknamara na konferenciji za štampu (16. juna), između ostalog, izjavio da upotreba aviona i helikoptera za prebacivanje

² Postoje mišljenja da *Air Mobile Division* treba slobodnije prevesti: »Vazdušnodesantna (helikopterska) divizija«.

³ *Cavalry* je tradicionalni naziv za izviđačke jedinice. U ovom slučaju, osim tradicionalnog, nema nikakvog drugog, suštinskog značenja.

ljudstva neposredno u rejon izvođenja borbenih dejstava ili njihovo izvlačenje sa bojišta pruža ogromne mogućnosti. Ovakve mogućnosti taktičke pokretljivosti treba da doprinesu lakom prenošenju borbenih dejstava sa jednog rejona na drugi.

Prilog 2

Nova divizija (prilog 2), koja je formirana od delova rasformirane 11. eksperimentalne vazdušnojurišne divizije, 2. pešadijske divizije iz sastava Udarne komande (snage strategijske rezerve) i 10. eksperimentalne vazdušnotransportne brigade, organizaciono je postavljena na principima ROAD-formacije. Kao i kod ostalih divizija, štabovi brigada za svaki borbeni zadatak dobijaju određen broj bataljona i ostalih jedinica za podršku. Brigada načelno u svom sastavu ima dva do pet bataljona, što zavisi od zadatka i njenog mesta i uloge u okviru divizije.

Jedan štab brigade i tri vazdušnodesantna (padobranska) bataljona imaju vazdušnodesantne mogućnosti, dok su ostalih pet bataljona pešadijski. Ovakav sastav bataljona govori o tome da je ovakva divizija u mogućnosti da, pored pešadijskih, izvodi i klasična vazdušnodesantna dejstva. Svaki štab brigade ima u svom sastavu po 10 helikoptera.

Vazdušnopokretni izviđački bataljon ima tri čete, svaka sa po jednim oklopno-izviđačkim, pešadijskim i vatrenim vodom. Lični sastav je naoružan najnovijim puškama M-16. Bataljon ima ukupno 88 izviđačkih helikoptera.

Svaki vazdušnopokretni divizion ima tri baterije sa po 6 haubica, kalibra 105 mm M-102. Za prevoženje oruđa na bojištu koriste se helikopteri UH-1D, a na duža odstojanja CH-47.

Avio-pokretna artiljerijska baterija je sastavljena od tri voda opremljena helikopterima *UH-1*. Svaki helikopter je naoružan mitraljezima 7,62 mm i raketama vazduh-zemlja kalibra 69,8 mm. Divizijska artiljerija ima ukupno 60 helikoptera.

Avijacijska grupa ima u svom sastavu dva bataljona lakih i jedan bataljon srednjih helikoptera i avio-četu za opštu podršku.

Nova divizija ima ukupno: 15.787 ljudi (pešadijska 15.900), 434 aviona i helikoptera (pešadijska 101) i 1.600 vozila (pešadijska oko 3.200). Za vazdušnopokretnu diviziju u borbenim uslovima predviđen je dnevni utrošak od oko 840 tona materijala, dok za pešadijsku iznosi oko 700 tona. Celokupna divizija, izuzev 48 helikoptera *Chinook*, može se prebacivati transportnim avionima *C-130*. Organska avio i helikopterska sredstva divizije su u stanju da 1/3 borbenih elemenata prebace u rejon izvođenja dejstava, a ostale 2/3 mogu se istovremeno prebaciti transportnim avionima ili pomenutim organskim sredstvima po njihovom povratku. Divizija je sa svojim jedinicama u stanju da pokrije rejon veličine 100 do 160 km² za oko 1 čas.

Polazeći od činjenice da je nova divizija u prvom redu namenjena za dejstva u sastavu tzv. snaga opšte namene, koje su predodređene za rešavanje zadataka ograničenih ratova, 1. vazdušnopokretna divizija je već krajem avgusta 1965. godine upućena u Južni Vijetnam. Tom prilikom je naglašeno da ona neće moći da zameni klasične pešadijske ili mehanizovane divizije, ali će svojim dejstvima nadoknađivati njihove nedostatke i znatno doprinostiti izvršenju opštih zadataka.

Najnovija koncepcija taktičke vazdušne pokretljivosti, po mišljenju američkih vojnih stručnjaka, proizišla je iz saznanja da borbeno dejstva na kopnu baziraju na nekoliko osnovnih elemenata: iznenađenju, vatrenoj moći, brzini dejstva i manevarskoj sposobnosti. Uspeh u borbi u velikoj meri zavisi od sinhronizovane primene pomenutih elemenata. Snage FNO u Vijetnamu, njihova aktivnost i način dejstva su, po mišljenju Amerikanaca, upravo takav objekt koji je obećavao punu afirmaciju nove divizijske strukture. Očekivalo se da će upotreba izviđačkih, transportnih i borbenih helikoptera omogućiti maksimalnu eksploataciju načela iznenađenja i nanošenje odlučujućih udara po najkritičnijim rejonima u najkritičnije vreme. Posebna prednost se pridavala sposobnosti divizijskih elemenata da napadna dejstva preduzmu na svakom zemljištu i u gotovo svim vremenskim uslovima. Održavanju kontakta sa gerilskim snagama koje se povlače, sve do njihovog potpunog uništavanja, pridavao se veliki značaj. Rečeno je da će iznenadna dejstva i elastičnost manevara nadoknaditi nedostatak teškog naoružanja. Avio-sredstva su imala da omoguće preduzimanje napada na velikim udaljenostima od polaznih rejona, bez rizika i opasnosti da jedinice budu lišene ojačanja ili redovnog snabdevanja hranom, municijom i drugim materijalno-tehničkim potrebama. U slučaju neprijateljske nadmoćnosti, ili bilo koje druge situacije koja zahteva odustajanje od napada, predviđalo se da će avio-sredstva biti u stanju da obezbede povlačenje u polazne rejone ili prenošenje borbenih dejstava na druge pravce.

Ne bi se moglo reći da planeri nove koncepcije taktičke vazdušne pokretljivosti nisu vodili računa o osetljivosti helikoptera na streljačku vatra. Posle prvih iskustava, donja površina izvesnog broja helikoptera obložena je pločama koje štite posadu i glavne delove aparata od streljačke vatre. Statističari su nastojali da dokažu da su se helikopteri u vijetnamskom ratu

pokazali vrlo otpornim, pri čemu su naveli sledeće podatke: na oko 900.000 poleta od 1962. do druge polovine 1965. godine oštećeno je samo oko 2.100, a uništeno oko 56 hilekoptera; iz ovoga proizlazi da su Amerikanci u Južnom Vijetnamu izgubili jedan helikopter na svakih 16.000 poleta. Međutim, sama činjenica da nova divizija u toku skoro godinu dana ratovanja nije zabeležila krupnije uspehe (uništenje neke veće grupacije snaga FNO) govori o tome da su sva predviđanja znatno podbacila. Relativno slabe rezultate svakako treba pripisati i većtom izvođenju gerilskih dejstava jedinica FNO i drugim geofizičkim, psihološkim i ostalim elementima.

Pa ipak, ako se uporede dejstva ove divizije sa dejstvima pešadijskih, vazdušnodesantnih, pa čak i pomorskodesantnih jedinica, stiče se utisak da su ona efikasnija, naročito kada se radi o sukobu sa manjim gerilskim jedinicama čiji se pravci povlačenja prate i kojima se gubici jednostavnije nanose (uglavnom vatrom iz vazduha).

Od teškoća sa kojima se susreće komandovanje ove divizije treba istaći osetljivost helikoptera na zemlji (tj. mogućnost njihovog uništavanja diverzantskim akcijama ili minobacačkom vatrom i potrebu ostavljanja u polaznoj bazi najmanje jedne trećine snaga radi njihovog obezbeđenja). Pokušaj da se divizija razmesti u nekoliko baza, i time dobije u vremenu za brze i efikasnije intervencije, nije dao željene rezultate. Aktivnost snaga FNO primorala je komande taktičkih grupa (brigada) da napade izvode malim snagama, zbog čega je američko vojno rukovodstvo moralo da celu diviziju ponovo grupiše u jednoj bazi.

U zvaničnim američkim vojnim krugovima se tvrdi da su iskustva 1. vazdušnopokretne divizije pokazala da je nova struktura opravdala svoje postojanje i da će oružane snage SAD u narednom periodu verovatno ići na formiranje novih vazdušnopokretnih jedinica. Posle jednog obilaska američkih snaga u Južnom Vijetnamu, ministar odbrane Maknamara je izjavio da je od načelnika Generalštaba KoV zatražio da izvrši analizu iskustava 1. vazdušnopokretne divizije, iznese svoje mišljenje pred Komitetom zajedničkog generalštaba i lično referiše o mogućnostima i potrebama prelaska i drugih jedinica KoV na novu formacijsku strukturu.

Opšti zaključak američkih specijalista za vođenje ograničenih ratova i borbu protiv gerilskih i ustaničkih snaga jeste da su potencijalne prednosti nove koncepcije taktičke vazdušne pokretljivosti jedinica KoV sledeće: njome se dobija veća taktička dubina, povećava se stepen brzog reagovanja, smanjuje se vreme jedinicama za pripremu izvršenja zadataka, eliminiše se problem savlađivanja prepreka, stvaraju se bolji uslovi jedinicama za zauzimanje borbenih poredaka i grupisanje snaga, povećavaju se mogućnosti formiranja borbenih grupa raznorodnog sastava, mogućan je veći izbor napadnih pravaca, povećavaju se mogućnosti obilaska utvrđenih položaja i, konačno, veći je izbor manevara u napadu.

M. M.

LITERATURA:

- *Tactical Employment of The Air Assault Division*, od generala Hamilton H. Havece, izdanje 1963. godine;
- *Army Times* od 30. juna 1965. godine;
- *Army* od aprila 1965. godine;
- *Army Digest* od avgusta 1965. godine;
- Ostala vojna štampa i časopisi oružanih snaga SAD.